Ч. 59. (10734). Львів, четвер 18. березня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМИНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Вияснена таємниця.

Недавно появилося було в варшавському щоденнику „Нови Курєр Польскі" інтерву з теперішнім провідником комуністичної фракції в польському соймі послом Варським. Воно стало політичною сензацією дня, було передруковане і в нас. Та вслід за ним пішло й спростування посла Варського, в якому той усе заперечив. Одначе заперечення не мало такого успіху, як зміст опублікованого інтерву. Факт, що Варський проговорився. Він передчасно зрадив внутрішньо-партійну справу великої ваги. Його недвозначна заява, що польські комуністи можуть бути добрими Поляками, а навіть авторитетне твердження про те, що й Українця Скрипу (провідник комфракції перед Варським) не можна відсуджувати від польськости, свідчили, що в компартії Польщі мусить щось діятися, мусить назрівати якась зміна тактики, бо без цього Варський не важився б на таку балачку з польським націоналістом.

Ці додатки, як виявляється тепер, мали цілковите оправдання. Центральний комітет комуністичної партії Польщі мав уже тоді готову програму тихої політичної співпраці з деякими групами т. зв. польської лівиці і нову, приноровлену до своєї тепер державницько-польської плятформи, програму національної політики. Комуністи переходово зрезигнували зі своєї найважнішої мети, тобто негайного досягнення диктатури пролетаріяту в Польщі, та погодившися з істнуючим устроєм, почали працювати над створенням єдиного фронту в деякими некомуністичними угрупуваннями. Вони запропонували були деяким соймовим клюбам, а в тому числі й українському створення спільного блоку на соймовій арені. Щож до національної політики, то Ц.К. компартії Польщі роблячи льогічні висновки з наведеної плятформи висунув гасло **автономії** для національних меншостей в Польщі. Ясно, що така раптовна програмова зміна повинна була викликати деякі внутрішньо партійні тертя, а особливо спротив в автономних філіях комуністичної партії Польщі, тобто в комуністичній партії большовиків Західньої України і Західньої Білоруси. Одначе нічого подібного не було, а якщо й було, то напевно щось дуже нерішуче і невиразне.

Про все те переконує нас факт, що на поширеному пленумі Комінтерну в Москві делегати компартії Польщі висунули цю справу на денний порядок. Дотепер світ знав про те якось мало. Рубець заслони відхилив щойно представник КП(б)У в Комінтерні Скрипник, що зачепив цю справу в своєму інтерву з представником харківських „Вістей". Скрипник, обговорюючи вирішувану Комінтерном справу єдиного революційно-робітничого фронту, сказав таке: „Зазначу одно питання, що мало вагу для КП(б)У. Несподівано перед поширеним пленумом у всю широчінь стало національне питання для низки країн Середньої Европи і Балкану. Резолюція 5-ого Конгресу Комінтерну в національнім питанні вимагає свого реального пристосування в новій теперішній обстанові. Деякі компартії, як наприклад західньо-білоруська, центральний комітет польської партії, а також румунська комісія президії Виконкому Комінтерну — стали на ґрунт підтримки гасла автономности, виходячи з того, що **нібито західньо-білоруські трудящі маси стоять за гасло автономії Західньої Білорусії, бесарабські широкі трудящі маси стоять за гасло автономії Бесарабії (це в межах Румунії).**"

Думаємо, що Скрипник цілком свідомо пропустив згадку за широкі маси західньо-українських земель з чисто тактичних причин. Щоби згладити враження наведених слів додав він і ще таке: „Цей принціпіяльний автономізм немає нічого спільного з марксистським, ленінським розвязанням національного питання. Призначена поширеним пленумом спеціяльна комісія в національнім питанні категорично відхилила ревізіоністський, автономістський погляд у національнім питанні. До тієї комісії належав і я."

Що позитивного рішила ця комісія, Скрипник не сказав і заслонив себе тим, що він поважно занедужав і мусів перервати свою участь в працях комісії і пленуму Комінтерну. Та досить і цього, що сказане. Щойно тепер зрозуміла для нас тактика комуністів на польському терені з останніх часів, щойно тепер ясне джерело натхнення Варського, щойно тепер зрозумілі натяки деяких наших найлівіщих про потребу автономічних гасел (як гасел „боротьби"). І непотрібно Скрипник запевняє про відкинення Комінтерном того „ревізіоністського, автономістського погляду". Тут у Польщі факти кажуть не те. Вони підтверджують щонайменше обставину, що рішення Комінтерну в національній справі до комуністичної партії Польщі ще мабуть не дійшло. Побачимо, що буде, як воно дійде.

В. М.

Там і тут.

Як німецькі посли в Чехословаччині промовляють до своїх виборців.

На засіданні чеського парляменту з 11. ц. м. міністр внутрішніх справ д-р Носек, відповідаючи німецькій опозиції і комуністам на їх кампанію проти виданих недавно чеських язикових законів, спинився ближче на агітації німецьких національних послів проти держави внутрі самої держави. Тому, що деякі подані ним вискази німецьких послів не лишені інтересу і для нашої читаючої публики, наведемо дещо з них у нашім органі.

Так нім. пос. Радда заявив на зборах у Штернбергу 12. вересня 1922: „Коли наші змагання до повної самоуправи не здійсняться, ця держава завалиться. Ми, Німці, бажаємо, щоб це сталося, чим скорше, тим ліпше." Пос. Фішер сказав при відслоненні памятника полеглим у містечку Тісса 20. липня 1924: „Ця держава зрабувала нам свободу, культуру і право. Вона зробила нас рабами." Пос. Ленерт говорив на вічу 28. квітня 1923: „Версайський мир є божевіллям. Це найбільший злочин, що колинебудь мав місце і тому мирові завдячує ця держава своє істнування. Як лікар скажу Вам тепер про тих мужів, що зробили цей мир. Це є Вільсон, Льойд Джордж і Клемансо. Всі вони хорі люде. Вільсон був паралітиком, Льойд Джордж є також хорою людиною, а Клемансо є садистом." Пос. Лоджман виголосив на вічу в Тепліц-Шенау дня 28. червня 1922 промову, в якій сказав: „Національна рівноправність і національне співжиття не дадуться ніяк упхати в чеський череп." А 10. березня ц. р. ген. Иокль назвав у чеськім сенаті конституційну грамоту чеської держави — онучкою, а навіть „кльозетним папером..."

Можнаб навести з промови міністра ще більше цікавих цитатів із заяв і промов німецьких послів, одначе думаємо, що вистане і тих, що ми їх подали. Зазначуємо, що нікого з них не потягано за те до ніякої відвічальности. Якже инакше під тим оглядом у Польщі, де навіть послам звязано руки, бо за саму критику відносин їх потягають перед суд, як на це вказує хочби судовий процес проти українських послів!

„Всепольський" зїзд сіоністів.

„Гайнт" з 15. ц. м. подає докладне звідомлення з сіоністичного зїзду у Варшаві. На увагу заслуговує реферат голови Жидівського Клюбу пос. Гартґляса про політичне положення і про напрямні сіоністичної політики в Польщі. Бесідник ствердив, що сама та обставина, що начальна рада десиґнувала його на голову Клюбу, сьвідчить про гостроту положення. Сам він не чується на силах виконати цю тяжку задачу. Аналізуючи відношення уряду до Жидів, бесідник ствердив, що після екстермінаційної політики польські політичні кола переконалися, що це утруднює ситуацію. Тому хопилися иншої методи, що давала би змогу жидівські постуляти і протести проголошувати фальшивими й неумотивованими. Уряд тому видумав угоду, бо боявся численних жидівських протестів і спробував витворити дісгармонію між Жидами й иншими національними меншостями. Реакція на ці способи не була одностайна. Були в Клюбі такі, що в найкращій вірі годилися на ослаблення боєвої політики. Як голова Клюбу, бесідник подає таку свою програму: Сіоністи не є противниками мирного співжиття з польською суспільністю, є все готові до справжнього мира з польським народом, але тут рішають не Жиди, тільки друга сторона. В тому є ключ відношення Жидів до польських урядів. Можна з тими урядами переговорювати, можна в деяких обставинах голосувати за ними, але Жиди мусять за те домагатися реалізації якоїсь частини своїх домагань або щонайменше вірогосгойних запевнень, що ці постуляти будуть сповнені. Не можна мати довіря до уряду під проводом осіб, що їх програмою є винищення Жидів, до уряду, що спірається на партії, які ісповідують бойкотову ідеольогію.

У відношенні до національних меншостей Гартґляс заявив, що уряд хоче зробити з Жидів знаряддя польонізації на „кресах". Жиди не можуть виповнити такої функції, бо вона не лежить по лінії жидівської орієнтації. Тому, що Польща є державою національностей, а не національною, вона мусить вести політику в інтересі своїх національностей. Всеж таки Жиди не можуть іти все разом з меншостями, бо меншости є переважно сільським населенням, а Жиди міським. До того Жиди не можуть співпрацювати з меншостями, коли вони виступають проти польської державности.

Коаліційні постуляти.

Постанова Начальної Ради ППС.

У Варшаві почалися 14. ц. м. наради Начальної Ради П. П. С. На перший оголошена справа теперішнього політичного положення. В імені Центрального Виконавчого Комітету виголосив реферат Дашинський. В часі дискусії Зарємба зголосив резолюцію, що вимагала негайного уступлення партії з урядової коаліції. Пізнійше він її відкликав. Натомісць приняла Начальна Рада зовсім иншу резолюцію, що перейшла 30 голосами проти трьох. Вона звучить:

Начальна Рада стверджує, що польська соціялістична партія ввійшла до коаліційного уряду в зрозумінні незвичайно важкого господарського і політичного положення краю і в імя ясного плянку направи наших державних відносин. Начальна Рада стверджує далі, що — не зважаючи на зусилля соціялістичних міністрів — праця уряду посувалася дотепер за повільно вперед; їй недоставало рішучости й енергії; поодинокі міністерства та уряди підпадали впливам посідаючих кляс, адміністраційної політики, особливо в східних воєвідствах, і національної політики дотепер не змінено, серед многих політичних угрупувань як вхоядчих у склад коаліції, так і в опозиційних не здавали собі справи з того, що держава стоїть на порозі катастрофи, що робітнича кляса, несучи щодня найтяжші жертви, має право домагатися забезпечення своїх прав, затверджених законами, має право домагатися, щоби посідаючі кляси приносили обовязково і без застережень жертви і працю для ратунку господарського положення.

Начальна Рада приняла далі 5 постанов.

Nad. czas. „Dilo" Nr. 119/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jako trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 54 (10728) z dnia 12. marca 1926 roku pod tytułem: 1) „Wytiahy" od słów: Jak centralny organ aż do końca tego artykułu, 2) „Wczora i dyni" a) podtytuł w całości, b) między słowami: cei [illegible] narodiw... a słowami: Sacze w 1917 r., [illegible] zawiera znamiona [illegible] z § [illegible] uz. [illegible] 11. marca 1926 konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pc. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 21. marca 1926.

Hawel.

їх сестрі Л. К. подати нам в на[illegible] поетичний спосіб концерт Шопена нам рапом почтив же поліфонію була в такій співній формі, яке її ще ніхто не чув! „Frankfurter Zeitung“: Особливо у великих звантажених (Bach, Bologni, Schumann) бачимо ми наче унизаведливими і згармоній, подає те таке пестистично виявлене мистецтво, оживлене силою і нтенсивно-живу теплоту почувань. Її інтенсивність, точність пів[illegible] у фінґерам двайшли наймайкращий вислів особливо у Моцарті і 3 каприсах Скарлатті. При кінці чули ми блискотливі „Арабески“ Шумана-Евлера, по двайних щемотливих і колисковім співі вона публика при невгаваючих оплесках домагалася ряду надддатків, які й одержала. „Breslauer Zeitung“: Пяністка здобула своєю грою незвичайний успіх—авдиторія славила продиктованим молодечим чаром Шуманівську музу бурею захоплення. — Подібно пишуть про недавні виступи Любки Колесси в Німеччині й рівні інші знавці справоздавці у великих щоденниках.

— Український Наддніпрянський Хор Котка виступає тепер на Волині. Давши кільканадцять концертів на корінній польській території, приїхав був і на кілька виступів у Холмщину (11. і 12. березня в Холмі, 13. і 14. в Замості). Як виходить з рецензій у польській пресі, виступи цього знаменитого хору тішаться всюди великанськими успіхами.

— Десять вломів за один квартал в одній громаді. Пишуть нам з Мостищини: Село Острожець мостиського повіту вбоге село. Має воно всього 601 морґів ріллі, 145 мешкальних домів з 876 особами. Мешканці його або малоземельні або безземельні нуждарі. А все таки ця біднота пережила за один тільки останній квартал аж 10 бандитських вломів і всі вони по нинішній день невислідженi. І так в місяці листопаді 1925 р. невідомі зломники підкопались до комори Гринька Іванського і забрали послідну одежину й обув його жінки, бо сам Іванський перебуває за роботі у Франції. Тої самої ночі вломники ограбили комори Павла Макара й Івана Городецького через підкопання, забираючи все, що тільки там подибали. В Андрія Сулія вкрали 18, в Антона Симка 24, у Каськи Деник 10, у Івана Деника 8, в Андрія Романишина 6 курей. Дня 19. лютого н. р. перешкодив патрулюючий поліціянт в підкопі до комори Петра Цихлова в 2-ій год. по півночі. Вломники сховалися на старому цвинтарі і стріляли до державної поліції. Тої самої ночі розбили хлів вдови Марії Станевич і вкрали свиню вартости до 80 зол. Свиню цю вивели під ліс тутешньої властительки двора, зарізали над потічком і пішли в напрямі місточка Крукенич, яке віддалене від Острівця на 2 і пів км. На горбку між Крукеничами й Острожцем видно було сліди крови, де мабуть вломники поділилися вкраденою свинею.

— Ренти б. німецьких пануючих. З німецьких часописів довідуємося, що б. цісар Вільгельм дістає 600.000 зол. марок річної ренти (1670 зол. марок денно), вел. князь фон Мекленбурґ 390.000, одна княжна 425.000, друга (фон Ва мар) 100.000 марок і т. д.

— „Шевченківське число „Нашого Життя“, одинокого українського тижневика, що виходить на Холмщині (Холм, вул. Оболонська 14), видано гарно і з багатим змістом. Складаються на нього статті: 1) В 65-і роковини. 2) Перед Шевченковими Святом, 3) Шевченко — патрон національних і соціяльних змагань українського народу, 4) Памяти Т. Шевченка (фейлетон С. Козицького). Дальше поміщено вірші Самійленка, Лепкого і Лесі Українки в память Кобзаря України. Число прикрашене 3 знимками.

— Управа Сиротського захисту (ім. митр. Шептицького при вул. Потоцького ч. 96 остерігає отсим суспільність перед обманцем, що крутиться по українських інституціях та склепах і збирає жертви нібито для Сиріт захисту. Захист нікого не уповажнив до збирання жертв.

— Перший концерт Любки Колесси вже в середу в год. 8 вечір точно в салі Народного Дому. Просимо публику точно прибути. 1163 1—1

Т-ВО „ПРОСВІТА“ уладжує при допомозі „Т-ва українських лікарів“ публичні виклади що неділі. Початок о год. 5. вечером в бібліотеці Т-ва. Ринок 10. II. пов. В неділю дня 21. березня п. р. викладає д-р Олекс. Подолинський „Про туберкульозу і її лічення“. В неділю, дня 28. березня п. р. викладає д-р Максим Музика: „Про бактерії“. Вступ на виклади вільний.

Дописи.

Глинини. (*Загальні збори філії „Просвіти“*). В неділю, 14. березня відбулися в Глининах Загальні збори тамошньої філії „Просвіти“. Філія істнує там заледви один рік, але не зважаючи на це, наслідки її праці дуже значні. Перед заснуванням філії було в окрузі заледви 6 читалень. Нині є їх уже 22 (усіх сіл у повіті 28). Виділ філії (голова молодий адвокат д-р Рибак) відбув 26 засідань, а всі члени виділу відбули аж 114 поїздок по читальнях. По читальнях дали вони 106 викладів на найрізнородніші теми, а переважно на господарські. При читальнях є 12 аматорських гуртків, що дали 96 вистав і 5 концертів. На протязі року зорганізувала філія 16 читальняних бібліотек з 2.385 примірниками книжок (на одну бібліотеку випадає 131 книж.). При філії засновано бібліотеку для читальні. Вартість книжок тої бібліотеки виносить 613 зол. Вартість читальняних бібліотек рівна сумі 3.095 зол. Вже з цього бачимо, що філія виконала на протязі року дуже велику та дуже відповідальну роботу. У зборах було 100 учасників, а в тому 76 делегатів від читалень. Звіт з діяльности філії виголосили д-р Рибак і п. Сулик. Приємно було слухати тих цифр і тих дат про діяльність, що дала такі гарні овочі, ще приємніше було почути характеристику поодиноких читалень і їх членів. Наше селянство, як видно, горнеться до освіти дуже радо та з великою охотою слухає популярних викладів. Дуже інтересний реферат на господарські теми виголосив на зборах д-р Гадзів. З того реферату довідався я і про те, що в повіті панує інтензивна праця і на кооперативному та господарському полі. Добре розвиваються торговельні кооперативи і виробничі (молочарство). Селяне слухали реферату з великим заінтересуванням. На загальні збори філії довелось мені попасти випадково і вони зробили на мене якнайкраще враження. Якщо і в инших повітах поплила би освітня праця так, як у Глинянському, і якщо вона знайшла би такий же податний ґрунт, у що я не сумніваюсь, то ми могли би дивитися в майбутнє певно. Але, щоби це сталося, на те треба людей доброї волі, свідомих своїх громадських обовязків та великої відповідальности перед народом. Ось власне таких людей ще й до того з великою ініціятивою довелося мені бачити в Глинянах. Не диво, що селянство відноситься до них з повним довірям, не диво, що бачить у них своїх приятелів, а инакше воно й не може бути. Наш селянин вже в силі нині оцінити добру волю, щирі бажання та безкористну працю. Бажаючи їм якнайкращих успіхів у дальшій праці не завагався би я поставити їх за зразок для инших повітів. Крім організаційної та освітньої роботи працюють вони і над поширенням української популярної преси. Перед роком мали наші популярні органи мало передплатників. І так „Свобода“ мала 18, нині має їх 58. „Український Голос“ мав 12, нині має 48. „Новий Час“ мав 6, тепер має 26. Зі зростом освітнього руху росте, як бачимо, і заінтересування громадськими справами. Одно з другим йде у парі. Тому зовсім не дивувався я, коли поважний декан о. Садовський у кінцевому слові на зборах заявив, що глинянська філія завдяки своїй праці, вибилася на одно з перших місць у Сх. Галичині. Це не була ніяка пересада, а було лише і правдиве ствердження факту. — *Гість.*

Любачів. (*З нагоди побуту театру Міткевичевої*). Ясний промінь світла, пробиваючи провінціональну глушу й буденщину, вніс в наше життя український наддніпрянський театр під дирекцією О. Міткевичевої, який загостив до Любачева на кілька вистав. Дійсну насолоду душі мусів кожний з нас відчувати, бачучи так гарно зіграну і по мистецьки виконану гру артистів.

Серед того артистичного гуртка маркантно виступає небуденної краси і стать артистки п. О. Кривицької, якою могла би сміло пишатися неодна з европейських сцен, бо так глибоко й тонко відчутих інтерпретованих нею креацій, получених з правдивою інтелігенцією, нерідко стрічається. Те саме можна сказати і про режисера того театру, п. Бенцаля, що є артистом високої мистецької вартости. Про артистичні вальори инших сил аж проситься написати багато гарного, як ось про п. Боровика, мистця серіозної культури духа, про п. Миколенка, вельми талановитого артиста, про п. Ратушного, якого гра є повна козацького розмаху, про п. Пузальського, що глибоким тоном правдиво мужеського голосу приковує увагу видців, про п. Бенцалеву й инших. Годі також промовчати гру самої директорки п. Міткевичевої, яка захоплює видців свободою міміки й рухів, вказуючи на велику рутину і знання сцени. Її донька п. Міткевичівна чарує видців своїм повним граці і надзвичайної техніки танком і ніжною грою.

До піднесення ефекту сценічної гри артистів причиняються вельми старанні хори, вишколені спосібним диригентом, розпоряджаючі гарними і свіжими голосами, як також відповідний музичний дострій головно скрипака, якого гра відзначається чистим і певним тоном та гарною лінією фразування. Обстановка сцени робить рівнож додатнє враження, бо цей театр має власного спосібного маляра-декоратора і власні стильові костюми. Тому враження, винесені з тих вистав, от хочби з „Днів нашого життя“, лишаються незатерті в нашій душі. Гостина того гуртка в наших стороні сталася правдивим душевним пиром. Директорці п. Міткевичевій, як також адміністраторові п. Гарасименкові належиться признання, що по найдальших закутках краю ширять зі сцени в найкращій формі культ краси українського слова й пісні, воскрешають нашу славну бувальщину уладжуванням таких вистав як примірно „Маруся Богуславка“ і через це вносять золотою ниткою спільних почувань весь український народ по обох боках Збруча в одну цілість. — *Одна з тисячів.*

Посмертна згадка.

Володимир Левицький, інспектор державних зелізниць, помер у Львові дня 16. ц. м. о год. 3. вночі. Похорони відбудуться в четвер, 18. ц. м. о 3. год. по полудни з дому жалоби при вул. Глубокій 14. В. Й. П.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Самбір. Саля „Сокола“.
18.III. „Мазепа“.
19.III. „Дибук“.
20.III. „Ой не ходи Грицю“ (прощальна вистава).

Борислав. Саля „Народного Дому“.
17.III. „Мазепа“ (прощальна вистава).

Готується до постановки оперета „12 жінок і 1 муж“ або „Жінки Іафета“.
1337 14—?

„Мої спомини про Франка“. Під тим наголовком виголосить у Дрогобичі, в імени товариства українських робітників „Робітнича Громада“, публичний виклад поет Микола Вороний в неділю, дня 21. березня ц. р. Початок о 12 год. в полудне. Саля „Народнього Дому“. Вступ за добровільними жертвами.

Відчит інж. І. А. Фещенка-Чопівського професора Гірничої Академії в Кракові на тему: „Як метал противстоїть силам його деформуючим“, відбудеться 19. ц. м. о год. 18 вечером в салі бібліотеки Товариства „Просвіта“ Ринок ч. 10. II. пов. Гостям раді. — Виділ Українського Технічного Товариства. 1—1

Дрібні оголошення.

КАСЕТИ на срібло, футерали на лікарські і музичні інструменти виконує та має на складі Куцабінські, Львів, вул. Вірменська 27. 1396 3—3

ТЕАТР ПІД ДИР. О. МІТКЕВИЧ пошукує ліричного тенора. 2—2

КИЛИМИ гуцульські на замовлення і на вати о гарних стилевих взорах з найлучшої вовни поручує килимкарська фабрика фірми „Textil“ в Раві Руській. 1420 1—2

ТОРГОВЕЛЬНІ помічники (чі) і практиканти (ки) можуть користати в курсу книговодства, веденім фаховим учителем в товаристві „Союз українських купців“, вул. Мохнацького ч. 6. партер. Рівнож приймається охочих до спортового клюбу копаного мяча. Зголошуватися у вівторок і четвер між 8—10 год. вечером. — Виділ „СУК“. 1422 1—2

ХТО з моїх знакомих позичив у мене книжку: Любавский: Очерк истории литовско-русс. государства, власність бібліотеки Н. Т. ім. Ш. зволить звернути. Мих. Чубатий. 1425 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. — Видає Видавнича Спілка „Діло“. — З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

годи-я сходять на той самий ґрунт. І не було би в тому нічого дивного, як би власне комуністичне домагання автономії не носило виразний характор угодовства.

В комуністичному світі прискореним ходом іде переоцінка цінностей „дрібнобуржуазного" характеру з одночасною обороною польської державности перед замахами з боку „меншостевого" націоналізму. Як так далі піде, то без сумніву здійсниться мрія Ст. Грабського і обі сили (польський буржуазний націоналізм і російський комунізм) подадуть собі руки в імя історичного Андрусова, що буде „східним Льоварном". Ф. Ф.

Повітовий зізд у Рогатині.

Рогатин, 13. березня 1926.

Сьогодня відбувся в Рогатині повітовий народній зізд. Годі собі уявити більш непригожий день: дороги порозмокали, непроходимі болота, а від ранку паде дощ і в полудне переходить у сніговію. Здавалося, що не поприходять делєгати з сіл. Та ні. По годині другій театральна саля філії „Просвіти" щільно виповняється представниками сіл. Заступлені всі села судового повіту Рогатин і деякі села Бурштинщини. Це найкраща познака національної свідомости й заінтересування українського селянства політичними справами. Між делегатами люде ріжного віку: від 70 до 25 літ. Приявних около 150 селян, кількох священиків, кількох світських інтелігентів. Між селянами обурення: нема на салі рогатинських адвокатів. Ідуть міркування: „Не дивуємося учителеві чи судді, але адвокат таки повинен працювати в політичній організації". І з прихильністю поглядають на молодого діяча — д-ра Кузика.

Шамб. Городецький отвирає зізд. Говорить про організацію повіту в минулому і про обовязки під теперішню хвилю. З його уст плинуть слова щирої заохоти, в них дрожить нота 50-літнього досвіду на громадянській ниві.

Головою зізду вибрано славного бесідника - селянина, найстаршого товариша праці о. шамб. Городецького — господаря з Пукова п. Т. Соломку. Секретарює п. А. Кавка.

Реферат п. з. „Проблєми національної ідеольоґії" виголосив п. М. Струтинський. Другий реферат — про завдання політичної організації — мав п. В. Целевич.

В дискусії вибиваються промови п. Т. Соломки і о. Теліщука. Соломка згадує часи, коли спільно з о. шамб. Городецьким ставив підвалини під організацію нац.-дем. партії в повіті, про поборені труднощі. В звязких словах демаскує демагогічні, кириниицькі виступи в повіті новітніх радикалів.

Головою пов. народнього комітету вибрано о. шамб. Городецького. Нічого не помогли прохання старшого дідуся вибрати кого з молодших. І старенький жовнір підкорився голосові громади. Відмовляється від членства Нар. комітету і Соломка. Він хоче, щоб його син, п. О. Бандура, заправлявся в народній праці (молодий, симпатичний господар). „Має хист і охоту, добре мене виручить. А двох нас з одного села забагато".

До Пов. народнього комітету вибрано 2 священиків, 3 рогатинських громадян і 6 селян.

Народній зізд рішив заанґажувати до „Повітової народної канцелярії" окремого платного урядовця, який занявся би справою організації і правної оборони українського населення.

Зізд покінчився відспіванням національного гимну і „Не пора". Приявні винесли з салі нарад якнайкраще враження.

Не повезло.

Віче Бриліяців у Запитові.

До чисто українського села Запитова у львівському повіті скликав посол Бриль на день 14. березня віче. Оповістка казала, що приїде сам посол Бриль. Помогли до скликання віча деякі громадяне Запитова, що надіялися при помочі посла Бриля скинути наказного війта. Віче відбувалося в громадськім уряді і прибуло на нього около 200 селян, щоб побачити на власні очі, що це за чудасія пан Бриль і як він захвалюватиме себе перед українськими селянами. Одначе п. Бриль не приїхав, тільки його секретар невідомого імени і кількох агітаторів. Ніхто зі свідомих селян не хотів увійти до президії віча. Вкінці вдалося склеїти президію зі заводових хрунів і пан секретар Бриля почав свої теревені. Накинувся на українську інтелігенцію, що повела український нарід до боротьби за свою державність. Відтак представив господарку польського правительства і доказував, що одиноке спасення для українського селянина — піти рука в руку (!) з польськими хлопами під проводом посла Бриля, що одинокий є „правдивим оборонцем" селянських інтересів.

Промову пана секретаря перебивали присутні селяне запитами про кольонізацію, а пан секретар мявся і не знаходив відповіди.

Опісля здемаскували нікчемну роботу посла Бриля і його компанії п. п. Володимир Целевич і Олекса Черкавський, які прибули на це віче зі Львова з припоручення Українського Національного Обєднання. Вони виказали на підставі стенографічних протоколів польського сойму, що посол Бриль є смертельним ворогом українського селянина. Дня 16. січня 1923 вніс ніхто інший тільки посол Бриль наглаче внесення в справі призначення зайдам-кольоністам допомоги у висоті 50 мілярдів польських марок, а спротивився внесенню білоруського посла Тарашкевича, щоби таку саму квоту було призначено на відбудову українським і білоруським селянам. Оба промовці виказали дальше суперечність інтересів між українськими й польськими селянами і пояснили причини маймої вюбови посла Бриля до Українців. Посол Бриль є вовком в овечій шкірі, який хоче здобути довіря українського селянина солодкими, але брехливими словами, щоб опісля, випхавши українськими голосами послом до варшавського сойму, кувати закони на їх загладу.

Присутні грімкими окликами висказували своє обурення нікчемній роботі посла Бриля. Його секретар, побачивши настрій селянства, став смирний як ягня, заявляв, що посол Бриль не хоче при виборах українських голосів і що він приїхав тільки тому, щоб допомогти українським селянам. Але це все не помогло. По довшій дискусії, в якій численні бесідники-селяне заявлялися проти роботи Брилівщини, ухвалено одноголосно отсі резолюції:

1) Зібрані на вічу селяне прохають посла Бриля, щоб лишив у спокою українських селян, а звернувся до селян польських.

2) Домагаються негайного розписання виборів до громадських рад на основі загального, рівного, безпосереднього, тайного права голосування.

3) Взивають українських селян, щоб вони організувалися в українських селянських партіях.

Селяне прохали п. п. Целевича й Черкавського, щоб вони подбали про скликання віча в Запитові у справі громадської реформи і в справі закону про кольонізацію.

На цей раз Бриліяці дістали добру науку від українських селян і може їм відхочеться на дальше деморалізувати українські селянські маси.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Невдача женевських нарад.

Відложення до вересня.

Трудне положення в справі поширення Ради С. Н. 16. березня найшло свою розвязку і в урядовім повідомленні сказано, що С. Н. рішив відложити справу прийняття Німеччини до С. Н. і поширення Ради на осінь.

Були чутки, що делегат Бразилії обстоюватиме ультімат. Погіршило ще справу й те, що Румунія зажадала непостійного місця. Штреземан повідомив журналістів, що Бенеш і Унден зреклися своїх місць. Признаючи їх жертву Німеччина не противиться освят. виборові Польщі. Поширенню Ради противиться Німеччина ще на теперішній сесії. До вересня Німеччина мусить мати вільну руку.

Нім. делегати згодилися на конференції Бріяна й Чемберлена, що коли Бразилія вдержить вето, справу відложать до вересня. Пристрасний перебіг мало довірочне засідання. Браз. дел. Мельо Франко заявив, що не відкличе спротиву. На це Вандервельд вдарив кілька разів пястуком у стіл і крикнув до Мельо Франка: Ви не надуживаєте своїх прав, але поповнюєте політ. атентат. Ви одні будете виною розбиття С. Народів.

Дел. Бразилії не відповів нічого, встав від стола і вийшов зі салі. Бріян заявив на те: Тепер не буду переговорювати вже. Хай діється що хоче. З черги Рада поручила Чемберленові як рефер. політ. комісії предложити резолюцію за відложенням справи приняття Німеччини до Союза і Ради С. Н. до вересня, з тим що держави, котрі підписали льокарнські пакти з Німеччиною оголосять заяву про ненарушимість їх ухвалою Ради Союза.

В заяві держави заявляють, що годі тепер осягнути поставлену ціль, стверджують сильну постанову дальше співпрацювати, щоби вдержати діло мира і сподіються, що веренева сесія С. Н. усуне теперішні труднощі.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Рівновага в біді.

Хто з нас не відчуває може одинокої благодати, яка перетрівала всі інфляції, девальвації і політичні мутації — благодати, якій на імя „Охорона", а на прізвище „Льокаторів".

Без тієї пані всі ми: від головного редактора до фейлєтоніста, від директора банку до возного, — таборували мабуть як не в Стрийськім Парку, то бодай на вулиці. Вона одна не дає людям до решти збожеволіти собі життя і переноситися „en masse" при помочі шнура, кулі чи іншої подробиці на другий, імовірно кращий, світ.

Очевидно, пишучи про людей, маю на думці тільки тих, які не дістали в спадку, в посагу чи в якій іншій дорозі — помешкання з відповідним поменшенням. Так само не думаю і про тих, які, з огляду на модерний початок від табарів, успіли зложити зайвий подар і можуть собі позволити на довільне відступне та на чинш за сто літ згори.

Тут мова про звичайних смертельників-льокаторів без ріжниці віри і національности.

Але крім льокаторів є ще один рід людей, які також радіють з охорони перед викиненням на тротуар. Це — субльокатори.

Пан-Біг дбає передусім про справедливість. Він добре бачить, що й камяничникам не так то вже добре на білому світі, а спеціально на світі біло-червонім. Щоби задержати природну рівновагу, він створив для льокаторів... субльокаторів. Дратуєш ти камяничника, так нехай тебе дратує субльокатор! В той спосіб кожний має нагоду відпокутувати кілька літ кари за гріхи — таки тут, на землі і нікому не діється за дуже велика кривда.

Коли до льокатора спровадиться субльокатор, камяничник піниться зі злости. Але коли субльокатор зачне лізти на льокаторську голову, камяничник іде на „сильну з мошною", щоб відсвяткувати щасливий день.

Такий день мусів мати і камяничник отсеї пані, що вийшла щойно з редакції, оставивши більшу скількість видушених сльоз.

Прийшла до нас точно дві години тому і відразу приступила до річі.

— Панове! Я є жінка члена „Міщанського Братства" і мені належиться від вас оборона... перед Українцем.

— Ви пані Полька? питає хтось.

— Так! Я Полька, але жінка члена...

— Добре, добре. Але в чім річ? перебиває другий.

— Я маю субльокатора, який мене бє.

— За що?

— За те, що я не хочу вступитися з помешкання.

— Ни йому?!...

— А так... Тому два місяці прийшов до нас з валізою, казав, що вчиться на адвоката і просився на пару днів так „kątem" переночувати. Минув тиждень і нічого, минув другий і ще нічого, минув третій — я кажу: „Шукайте собі десь помешкання пане"!, а він: „Мені і тут — каже — добре". Я його трохи зганила, а він до мене. „Я — каже — на адвоката вчуся", ви мене не зачіпайте, бо вам такий параграф витягну, що попамятаєте!" Чуєте панове! Страшить мене своїм параграфом. Я вже не такі параграфи видівала. Коби то в мене був чоловік, як чоловік, то він би йому показав і свій параграф. Кожне бо мій чоловік слабовитий!... Вдала я трохи, прошу пана, у злість, тай чимось там на нього кинула, а він як скочить до мене, як зачне бити, рідний чоловік мене в молодости так не бив. Я в крик, злетілися люде, — відборонили. Иду до господаря — а господар ще сміється. „Нащо — говорить — без мого відома приймаєте субльокаторів!" Деж я його приймала!?... Сама біда вплала, та тепер мені жити не дає...

Нам жаль стало покривдженої і ми почали навперейми подавати ради.

— Идіть на поліцію!

(Жінка махнула рукою).

— Може „Міщанське Братство"...

(Жінка не звернула на це уваги).

— Повідомить „Заклад чищення міста" — піддав я.

(Жінка пробила мене оком).

— Скажіть господареві, нехай того пана звелить викинути!

Жінка сумно похитнула головою:

— То ще булоб найліпше, але ми з господарем „фаше", бо трохи... залягаємо з чиншом...

Ми безрадно здвигнули раменами і жінка вийшла.

А в наших душах ріс подив Провидіння, яке, для рівноваги біди створило льокаторам... субльокаторів.

Галактіон Чіпка.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 8·34 — 8·36, канад. дол. 8·15 — 8·20, чеські кор. 0·43·25 — 0·23·50, дел. 0·5·35 — 0·5·34, франки фр. 0·23·50 — 0·23·70, фр. швайц. 1·52 — 1·56, англ. фунти 38·00 — 38·00.

Золото. 20 кор. 31·50 — 32·00, 20 франк. 28·0 — 29·5, 20 марк 37·00 — 37·50, 10 руб. 20·20 — 20·50.

Срібло. Австо. кор. 0·64·00 — 0·64·50, 5 ав. кор. 3·46 — 3·52, фльорени 1·73 — 1·76, рубл. 2·75 — 2·80, рубель дрібним срібном 1·37 — 1·40.

Збіжжя.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50 — 25·50 ячмінь галицький бров. —·— до —·—, овес гал. 22·50 — 23·00.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" сконфісковано аж в 5 місцях. Так справлено в ньому одно місце й закінчення зі статті „Перше свято свободи" К. Антоновича, одно більше місце зі статті „Найближчі завдання" і два дрібні місця (в тому один цитат з холмського „Нашого Життя") у статті „Один фронт?" Це вже 29-та чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **Концерти Любки Колесси у Львові.** В звязи з концертом нашої піяністки Любки Колесси подаємо уривки найновіших музичних рецензій, що відносяться до виконуваних нею на львівських концертах творів. „Kölnische Zeitung" пише: Найбільший успіх мала піяністка Л. Колесса. Це було радісне одушевлення, яке колись викликувала Вера Шапіра на вершку своєї улюблености. По фантазії Баха виконала піяністка в мистецький спосіб „Симфонічні етюди" Шумана, які — як відомо — ставлять цілком надзвичайні вимоги щодо техніки, музикальности і спроможности формування. Справді незвичайній сильній концентрації піяністки товаришать жіночі прикмети повної чару ніжности, до можливо найдальших меж посунена звукова кольористика і грація. Опісля віртуозного кусника Schulz-Evlera як „Арабески" зуміла піяністка оправдати казковим блеском. Після того знялася буря оплесків з безконечними викликуваннями. „Kölnische Volkszeitung": Л. Колесса викликала знова бурю оплесків і захоплення відограннням Шуманових „Симф. етюдів". „Малою Кареньо" (світової слави піяністка Кареньо була високого росту і постави) можна назвати ту молоденьку українську дівчину, під якої ніжною рукою найможливіші до здійснення звукові ефекти стають дійсністю. Таку вирівнаність, волю найменшого виразу, таку щирість, волю найменшого виразу, таку ш... ровновагу у формуванні, що їх вичаровувала піяністка в прабагатих Шуманівських мельодіях, рідко коли можна почути. — „Nationa Zeitung": Начас коли в наш-

„Східне Льокарно?"

В один час радянська дипльоматія, піддержана „масами трудящих", досить ревно цікавилася положенням „національних меншостей" в Польщі. Чи не тямимо запитів, які „селяне й робітники України" в гострій формі на всяких віздах ставили представникам всесоюзного уряду, особливо на адресу представників комісаріяту закордонних справ; чи не тямимо тих палких дипльоматичних нот, які в обороні „національних меншостей" висилав Чічерін у Варшаву, покликуючись на рижський трактат; чи не тямимо тих прямих і посередніх залицянь до українського національного руху, які так сильно зазначували комуністичні чинники рад. унії і поза нею? Щедрі на светочні деклерації комуністичні чинники не жаліли слів, щоби зближитися до неволених народів. Відома є резолюція V. Конгресу Комінтерну, в якій стверджено, що українське питання є найважнішою проблемою осередньої Европи. Взагалі на всі лади йшла залицянкова гра у відношенні до неволених народів осередньої Европи взагалі, а Польщі й Румунії зокрема.

І весь час зазначуючи наше прихильне становище до Рад. України, як своєрідного державного твору, як неминучої в створених умовах державної організації головного пня українського народу; і весь час покваплю нотуючи й освітлюючи повільне виповнювання тієї державности українським змістом — ми все зберігали у відношенні до комуністичних прийомів відношення пічевої контики. Ми ані занадто не захоплювалися більшовицькими починами, як це ще й досі роблять деякі органи національної думки, ані не попрікали тих починів, визнаючи, що вони є виливом неминучих конечностей. Одно знали ми певно, а саме, що більшовицьких верхів зовсім не цікавить наша доля, що та галасливо-нотна „оборона", сперта на підвалинах рижського трактату, має на меті тільки викликати відповідні настрої в користь „оборонців", має на приміті з „ідеальних" вартостей збивати моральний капітал та лякати „шляхетську Польщу". Комуністичні посли розїзджали по всім усюдам з солодкими словами моральної піддержки і т. и.

„Союзники" поневолених не довго видержали в своїй ролі. Скоро тільки Польща, звільнена з французьких обіймів, найшлася на роздорожжі, Москва в одній хвилині кинулася в конкури до Варшави. Поїздка Чічеріна з відмахуванням від „оборони" непольських народів, обіцянки на тему російських ринків збуту для польського промислу, ентузіястичне вітання в рад. республиках, особливо в Минську і Москві брилівської делегації — все те вказує на живу діяльність радянських чинників в напрямі угоди зі „шляхетською Польщею". Тоді забулася „оборона" неволених народів, вони відійшли в сутінь якозабування, а за те почалися залицяння до польських „селянських" партій. В радянській пресі раптом зникли всі грімкі вигуки проти „шляхетської Польщі" а їх місце заступили соковиті наклепи проти Галицького „дрібноміщанства", української інтелігенції. Розпочалося розмальовування тієї інтелігенції в найчорніші й найбільш відємні кольори. Мовляв, — та інтелігенція тільки й думає, як би погодитися зі „шляхетською Польщею" і за миску сочевиці запродати інтереси „трудящих".

Знеславлюючи трудову інтелігенцію в очах мас, комуністи мають на меті не лише всеціло опанувати ті маси, відрізати їх від своєї інтелігенції, але й перетворити їх в спільне орудля для осягнення своїх власних інтересів. В останніх часах не лише радянські дипльомати в інтересах радянської державности, але й комуністична партія почала мягку політику у відношенні до „шляхетської Польщі". КПП. (Комуністична Партія Польщі), відсунула від керми ліві, неприєднані елементи, особливо „чужоплемінні", а до голосу прийшли — так сказатиб — польські патріоти з комуністів.

В центральному органі Р. К. П. (Російської Ком. Партії) помістив польський комуніст Валецький (Горовіц) цікаву статтю під написом: „Найближчі завдання КПП." Він висуває такі гасла польських (а тимсамим і підчинених їм українських та білоруських) комуністів: 1) о б о р о н а н е з а л е ж н о с т и П о л ь щ і перед англійсько-американським капіталом, 2) вплата 740 міл. зол. маєткового податку або конфіската тих маєтків і фабрик, які не заплатять податку і 3) розвязання сойму і переведення нових виборів, при чому комуністи повинні творити виборчий бльок зі всіми робітничими й селянськими партіями, які згодяться на вироблену комуністами радикальну, але „дрібнобуржуазну" платформу.

В справі створення бльоку звертався недавно до робітничих і селянських партій польського сойму Ком. Пос. Фракція, але там не фігурувала ще „оборона незалежности Польщі". Аж тепер після переходу керми партії в руки польських патріотів à la Варський-Варшавський прийшла на перше місце і ця точка.

Очевидно, не для гарних очей Ст. Грабського, який вже давно простягав руку до Совітів, чи для когонебудь иншого, виставлено точку про „оборону незалежности" (поминаємо додаток про англійсько-американський капітал, за яким і кремлівські володарі простягають руки), але задля осягнення своїх власних цілей. Комуністи сподіються в короткому часі великих змін в Польщі, сподіваються перевороту, який мають намір використати для створення „незалежницького", коаліційного, „робітничо-селянського" уряду, який буде базуватися на могутній рад. унії. Але заки це станеться, треба грати в польську дудку, треба робитися сальоновцями, перемінюватися в польських державних мужів. Всі перепони на цьому шляху повинні бути усунені, а між ними головно непотрібні їм тепер „національні меншости". Цей „протидержавний" елемент, з яким не слід вязатися польським державникам і оборонцям „незалежности Польщі".

Фактом є, що в теперішній фазі польські (і підчинені їм українські та білоруські) комуністи стають союзниками пануючих, нехтуючи поневолені народи. „Західна Україна" і „Західна Білорусь" виступає в обіймах „незалежної Польщі", якій муситься підчинити всі инші квестії. Одночасно нащупується грунт для видвигнення постуляту національно-територіяльної автономії для Українців і Білорусинів в Польщі. Комуністи, яких переслідують сони мари „угоди" й „автономізму" українського „дрібноміщанства", які з таким завзяттям поборювали домагання національно-територіяльної автономії, видвигнене в р. 1923 трудовою партією (не яко гасло „угоди", але яко гасло боротьби), сьо-

---

ції вважає безоглядно конечними до переведення в життя:

1) Уруховлення публичних і будівельних робіт на велику скалю при збереженні і поширенні всяких инших форм допомоги для безробітних, незанятих при роботах; 2) рішуче й невідкличне притягання посідаючих клас до жертв на користь державного скарбу; 3) переведення на практиці здекларованої редукції буджету, в першу чергу військового, з узглядненням потреб і слушних постулатів державних робітників і урядників; 4) рішуча зміна адміністративної і національної політики; правдива, істотна боротьба з надужиттями і дорожнечою; 5) зберігання і охорона робітничого законодавства в практиці.

Далі Начальна Рада ухвалила повне довіря Центральн. Виконав. Комітетові та соціялістичним міністрам і завізвала тих останніх, щоби вони в рішучий спосіб завізвали инших коаліційним партіям про те, що робітнича кляса сповнила свій обовязок супроти держави і дійшла до остаточних меж пожертвування. Начальна Рада ствердила, що політика партії буде й надалі вірною директивам соціялістичного інтернаціоналу, принятим на Марсельському Конгресі і мировій програмі.

Не поминула Нач. Рада і своїх конкурентів комуністів. Відносно них постановила: Начальна Рада звертає увагу партійних організацій на нову тактику комуністів, що заключається в нещирому видвигненні кличів мнимої оборони незалежности (Польщі) і виборчого бльоку всіх робітничих, селянських і дрібноміщанських організацій. Начальна Рада доручає всім партійним установам виясняти робітничим масам по думці вказівок Центр. Виконавч. Комітету партії правдиві цілі і цілу нещирість теперішньої тактики комуністів.

Слід замітити, що не так давно ППС. ухвалювала аналогічні постуляти, але між ними не було домагання про зміну національної політики. Тепер приняла вона 4. точку наведених угорі постулатів виключно тільки з конкуренційних оглядів і в звязку зі сподіваними виборами до сойму в прискішеному речинці.

9

Лист з села.

Кооперативний рух *).

Додатнім проявом нинішнього села є нахил, а навіть можна сказати захоплення співдільництвом (кооперацією). Є це одно з тих животворних джерел, що сьогодня випливає зі скали нашої задубілости, скаменілости, є це той промінь, що продирає оловяні хмари нашої незавидної дійсности.

Співдільництво є ще сьогодня у фазі первісних найпримітивніших починів. Звичайно є це спілкова крамничка, що продає своїм членам (і нечленам, якщо вони купують) товари першої потреби на селі: сіль, мило, нафту, сірники, чай, каву, цукорки, булки, пасту, шмір, цвяхи і дещо з заліза. Ці крамнички множаться як гриби по дощі, переборюючи нераз величезні перепони.

Щож викликало цей рух і що його піддержує, коли зважити, що наш селянин є різким індивідуалістом і не має віри в свої сили; може не так в свої, як свого сусіда, з котрим треба йому обєднуватися?

На це зложилися три причини: 1) звільна дозріваюча свідомість самодопомоги, 2) неминуча конечність проявити свою самодіяльність з огляду на припинення шляхом заборон всякої иншої громадянської діяльности (освітно-культурної і політичної) і 3) демократичний характер кооператив.

Український селянин, бачучи довкола себе руїни, недостачу допомоги, неспроможність якимнебудь иншим способом боротися із заливом розкладу й визиску, приняв голошені гасла кооперації, а радше ті гасла впали в свій час і на податний грунт. Перед війною положення селянства було всетаки зносне. Він жив в унормованих правних відносинах. Після війни настушила різка зміна. Куди він не звернувся, всюди побачив або безпомічність (у своїх), або ворожість (у чужих). І тоді саме впав клич „в л а с н и х с и л", який в деяких, особливо еміграційних колах був уважаний за вислів безсилля. Бо й справді, не могло хіба бути більш безталанних відносин, як саме тоді. Довкола руїна, виняткове положення, господарський занепад, інфляція й девалюація, недостача організуючих сил, нужда, а тут починають говорити про „власні сили". Важко не писати сатири. А всетаки зродження (бо про відбудову тут не приходиться говорити!) співдільницького руху є проявом власних сил, проявом самодопомоги.

Наш селянин, живучи 50 літ в конституційному устрою австрійського цісарства, вже привик був проявляти свою самодіяльність в різних ділянках публичного життя. Тимчасом після великої війни за високі принципи свободи і рівности, за поширення індивідуального і збірно-громадських прав людини і народу, він раптом найшовся у саку. Все заборонено, звязано, на всьому покладено поліційний штемпель. Селянська енергія мусіла десь найти вихід, сферу свого прояву. І тоді коли негативні (на щастя, нечисленні) елементи села проявляли ту енергію в розпутничанні а деколи й розбійництві, позитивні елементи найшли приноровлення своєї енергії в кооперативному рухові.

Демократичний характер кооператив і приноровлення принципу виборности відносно кермуючих установ в співдільництві теж причинився до стихійного розросту кооперативного руху. Від десяти літ завмерло публичне життя в громадах, виборні громадські ради заступили призначені згори, наказні фігури, звичайно покидьки сільського громадянства. В одній тільки кооперативі можна було переводити вибори і ставити на чоло людей чесних, солідних, цвіт селянства. Вибори всюди є ще й своєрідною емоцією. Тому й не диво, що ця виборність теж мала вплив на поширення кооперативного руху.

Все це зложилося на те, що співдільницький рух поширювався нестримно, завойовуючи навіть найглухіші закутини, втягаючи в свій круговорот найкращі, найдільніші й найсвітліші елементи. Наш селянин відчуває, що грунт кооперації є його грунтом. Там почувається він вільно, там є його право.

Співдільницька вітка обіймає тепер менше-більше дві тисячі кооператив першого ступня. Є це невеличке число, коли мати на увазі, що під Польщею є около шість тисяч українських сіл. Та все таки, коли мати на увазі загальний економічний розвал і пауперизацію села, то це без сумніву значний крок вперед.

Розбудова кооператив вищого (другого) ступня з трудом посувається вперед. Можна лякатися деякої небезпеки для кооперативного руху, якщо такий стан потріває довше, якщо не повстануть завязуючі в одну цілість і кермуючі кооперативною політикою повітові осередки. Ані на один момент не сміємо забувати, що таку саму кількість крамничок мали ми вже давніше, але всі вони пропали ізза відсутности кермуючо-організуючих осередків. Гаж в часах пропаганди тверезости (за Наумовича) мали ми також кількість церковних крамниць, опісля в 90-их роках поширилися були „Народні Склепи", а в передвоєнних часах читальняні крамниці. Але всі вони зникли, бо не були обєднані, звязані в одну цілість. Треба пильно глядіти, щоби така сама доля не стрінула й нинішні кооперативи, якщо зміняться відносини, коли знову розвинеться публичне життя в нашій країні.

Сільські кооперативи сьогодня стоять у важкій боротьбі з негативним елементом села, докучливою неприхильністю адміністраційних чинників і широко закроєною та безцеремонно, нахабно веденою боротьбою з боку жидівських крамарів.

(Продовження буде).

---

*) Див. чч. 32—33, 35—38, 42, 44.

З причин від Редакції незалежних були ми приневолені перервати друк „Листа з села" з огляду на рільничо-актуальніший матеріял, як також тому, щоби дати нашим читачам застановитися над порушеними в ньому питаннями та заохотити нашу інтелігенцію до обсервації метаморфоз у українському селі.